

Vasakukäeline laps peab tegutsema sünnpäraselt tugevama käega, siis on ta vasak käsi sama edukas kui paremakäelistel parem käsi.

Vasakukäeliste laste toimetulek koolis

P i l v i K u l a

TPÜ doktorant

Käelisus on oluline faktor, mis mõjutab laste võimalusi tegutsemises, tajumises ja mõtlemises, ning seda tuleb igapäevaelus arvestada.

Õpetajate arvates on vasakukäeliste õpilaste arv tunduvalt suurenenud, võrreldes ajaga 20–30 aastat tagasi. Loomulikult ei ole see trend, vaid pigem indiviidi vabadus, mis annab võimaluse tegutseda vastavalt oma eelistusele, isikupärale ja kaasasündinud eripärale. Minevikku on jäänud paljude vasakukäeliste ebaseadlikud läbielamised kooliajast, kui oli rangelt keelatud vasaku käega kirjutada.

Viimasel kümnel aastal on kasvanud pedagoogide huvi vasakukäeliste laste vastu ja enam vajatakse teadmisi-oskusi kirjutama õpetamise metoodikast.

Kui palju on vasakukäelisi?

Enamikul inimestel on võimekam parem, väiksemal osal (10–11%) vasak käsi. Statistilistes uuringutes hinnatakse vasakukäeliste esinemise sagedust elanikkonna hulgas mitut moodi. See on 5% ja 25% vahel (5). Vasakukäeliste hulk sõltub arvatavasti soost, vanusest ja kultuurilisest-geneetilisest taustast. Noori (10–20-aastaseid) on nende seas tõenäoliselt rohkem (mehi 14%, naisi 12%) kui vanemaid inimesi (ligemale 6% kummaski soost) (3).

Tänapäeval lähtuvad neurofüsioloogid suuremalt osalt sellest, et kogu late-

raalsuse struktuur on geneetiliselt määratud. Juba enne inimese sündimist on paika pandud, millises ajupooles hakkab arenema kõnetsentrum ja kumb käsi hakkab olema osavam (5). Kuid inimene võib olla ka sunniviisiliselt vasakukäeline, kui ta on kaotanud parema käe töövõime näiteks insuldi või vasaku peaaajupole kasvaja tõttu.

Patoloogilised vasakukäelised on inimesed, kellel on juba sündimise ajal vasak ajupool haiglaslikult häiritud, pseudovasakukäelised on ümberõpetatud paremakäelised (2).

Kuidas vasakukäelised koolis toime tulevad?

Vastuse saamiseks korraldati Tallinna ja Harjumaa koolides uurimus, kus küsitleti vasakukäelisi õpilasi ja nende õpetajaid. Uuriti 855 1.–4. klassi õpilast (inglise keele süvaõppe-, tantsu-, tava- ja tasandusklassist) ning küsitleti 32 pedagoogi, neist neljal oli eripedagoogi-logopeedi haridus. Uurimuse tulemuste põhjal sai teha kokkuvõtte vasakukäelise lapse hinnangust oma õpioskustele.

Vasakukäelised tunnevad end edukamatena kehalises kasvatuses – 71%, joonistamises – 69%, matemaatikas – 60%. Kirjatehnika valmistab 1. klassis raskusi 40%, 2. klassis 37,5%, 3. klassis 82,3%, 4. klassis 26,6%-le. Üks põhjus on, et kirjutama õpetamisel läheneb õpetaja ainult paremakäeliste kirjutama õpetamise metoodikast. Teiseks ei ole lapse käsi veel küllalt arenenud (randme-, kämbla- ja sõrmeluude luustumine ei ole lõppenud), seetõttu puudub liigutuste sooritamise kindlus, täpsus ja stabiilsus, mis muudab kirjutamise raskeks ja aeganõudvaks. Uuringutest selgub, et algklassiõpilased üldse hindavad kõige madalamalt kirjutamist (6). Raskusi valmistab matemaatika (25,5%), mis on vasakukäeliste laste puhul seletatav sellega, et neil on algklassides raskusi orienteerumisega ruumis ja suunataju ei ole välja kujunenud. Ka tööõpetus valmistab raskusi (21,8%), mis tuleneb sellest, et põhivõtted näitab õpetaja ette, orienteerudes paremakäeliste. Paljudel puuduvad vasakukäeliste käärid.

Hinnangud on erinevad

Vasakukäeline laps on enda suhtes nõudlik ja suhteliselt kõrge enesehinnanguga. Hindab kõrgelt oma teadmisi, vaatamata raskustele. Ta mõistab oma edu ja ebaedu ega häbene seda tunnustada. Enesehinnang on minapildis tähtis komponent. Positiivse minapildiga inimesel on rohkem šansse olla edukas nii koolis, tööl kui ka inimsuhetes. Pidev ebaedu ja vähene tunnustus madaldab enesehinnangut.

Teadmine, kuidas vasakukäelised lapsed ennast tunnetavad ja hindavad, on eriti oluline algklassiõpetajale.

Uurimuse tulemuste põhjal tehti kokkuvõtte õpetajate hinnangutest vasaku-

käelise lapse toimetuleku kohta koolis ja õpetajate teadmistest-oskustest õpetada vasakukäelist last.

On õpetajaid, kelle teadmised vasakukäelisuse kohta ei ole adekvaatsed ning kes suhtuvad seetõttu vasakukäelistesse lastesse eelarvamustega, ning on pedagooge, kes peavad vasakukäelisi eriti andekateks.

Õpilaste edukus algklassides on seotud õpetaja hinnanguga nende võimetele. Vajadusel on õpetajad lapsi käelises tegevuses individuaalselt juhendanud.

Võrreldes vasakukäelise lapse enesehinnangut ja õpetaja hinnangut lapsele, ilmneb erinevusi. Laste ja õpetajate hinnangud ühtisid enam raskusi valmistanud õppeainetes (kirjatehnika, kunstija tööõpetus). Õpetajate hinnangutest selgub, et vasakukäeline laps on õpivuiline, enamikus õppeainetes edukas, raskused on seotud eelkõige käelise tegevusega.

Uurimusest ilmnes, et 50% õpetajatest arvestab õpetamisel vasakukäeliste lastega, vajadusel juhendab ka individuaalselt tähekuju õppimisel, käärde kasutamisel ning käsitöötundides heegeldamisel ja kudumisel. 96% õpetajatest tunnistab, et vajaksid rohkem teadmisi-oskusi vasakukäeliste laste õpetamiseks. Seni on õpetajatel tulnud vasakukäeliste laste juhendamisel toetuda isiklikele kogemustele. Samuti tunnevad õpetajad puudust pedagoogika ja psühholoogiakirjandusest, mis käsitleb vasakukäelisust. Pedagoogidel puuduvad ka praktilised oskused õpetada vasakukäelisele käelist tegevust.

Paljudele õpetajatele tundub, et vasakukäelisi lapsi on koolis vähe, sellepärast ei näe nad motivatsiooni antud valdkonnale tähelepanu pöörata. Selgus, et pooled õpetajad ei arvesta oma töös vasakukäelistega. Seetõttu kannatab osa laste isiksuse areng, mõned oskused jäävad välja arendamata.

Järeldused

- Ühiskonnas on vaja teadvustada vasakukäeliste olemasolu.
- Vasakukäeliste laste paljud probleemid saavad alguse pedagoogide teadmiste vähesusest.
- Õpetajat pole valmistatud ette vasakukäeliste laste suunamiseks ja õpetamiseks.

● Vasakukäelised vajavad pedagoogi julgustamist ja praktilist abi, et nad võiksid oma võimeid ja andeid realiseerida.

Vasakukäelisust tuleb võtta kui lapse kaasasündinud õigust olla erinev.

Senini pole tõestatud, et vasakukäelised erineksid paremakäelistest IQ poolt või kuuluksid teistest enam hariduslike erivajadustega laste hulka (1).

Kõik vasakukäelised ei koge õpiraskusi, aga halb käekiri on neile sageli probleemiks. Sellele vaatamata on käelisuse ümberõpetamine täiesti lubamatu.

Oluline on, et kirjutama õppimise algperioodil pöörataks suuremat tähelepanu kirja graafilise külje aluseks olevate õigete kirjutamisliigutuste omandamisele ja tehtaks spetsiaalseid harjutusi vasakukäeliste kirjutamisvilumuste kujunemiseks (4).

Vasakukäeline laps peab tegutsema sünnipäraselt tugevama käega, siis on ta vasak käsi sama edukas kui paremakäelistel parem käsi.

Kirjandus

1. Diane, G. P. The Lefthander's Handbook. England, The Robinswood Press, 2002.
2. Gaddes, W. H. Learning Disabilities and Brain Function: A Neuropsychological Approach. New York, Berlin, Heidelberg, Tokyo, Springer-Verlag, 1985.
3. <http://duke.usask.ca/~elias/left/prevalence.htm>
4. Kula, P. Kirja eelharjutusi vasakukäelisele lapsele. AS BIT, 2001.
5. Meyer, R. W. Vasakukäelisus? Kuressaare, OÜ G.Trükk, 1998.
6. Sikka, H. Algklassiõpilaste hinnangutest tänasele koolile. Algõpetuse aktuaalseid probleeme. VI. Teadustööde kogumik. Koostanud L. Talts ja E. Hiie. Tallinn, TPÜ kirjastus, 1997.